

Застосування в експериментальному режимі представленого спецкурсу-практикуму дозволило: підвищити зацікавленість студентів до розмаїття народного мистецтва різних етносів, які мешкають в спільному полікультурному середовищі; підвищити якість комунікативно-діалогічного навичок в застосуванні народної музичної творчості в педагогічному процесі школи; стимулювати мотивацію до опанування цінностями національної музичної культури в системі «Схід-Захід» в спільних проєктах між українськими та китайськими студентами. Здобути навички та поширення етнохудожньої освіченості сприяло підвищенню рівня підготовки майбутніх учителів музики до роботи в умовах полікультурного середовища.

Література:

1. Грива О.А. Толерантність в процесі становлення молоді в умовах полікультурного середовища: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук: 09.00.10 - Філософія освіти. /О.А.Грива. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2008. - 32 с.

2.Кравченко Л.В. Полікультурне виховання студентської молоді [Електроний ресурс] /Л.В.Кравченко // Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив». Режим доступу <http://intkonf.org/kravchenko-lv-polikulturene-vihovannya-studentskoyi-molodi/>

3.Кузьменко В.В. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи: Навчальний посібник / В.В.Кузьменко, Л.А.Гончаренко. – Херсон: РІПО, 2006. – 92 с.

4. Banks, J. A. Multicultural education: Historical development, dimensions, and practices. / J. A. Banks & C. A. McGee Banks (Eds.) // Handbook of research on multicultural education . - San Francisco: Jossey-Bass. – 2004. - 2nd ed., pp. 3–29.

5.Banks, J. A. Shaping the future of multicultural education / J. A. Banks / / The Journal of Negro Education, 1979. - № 48(Summer), -P. 237–252.

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНІВ ОСОБИСТІСНОЇ ЗМОБІЛІЗОВАНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

УДК 378. 013+370

Богданова І.М.

У статті визначено поняття особистісної змобілізованості майбутнього вчителя та розкривається сутність стійкого, оптимального та помірнього її стану за допомогою ступеня прояву «енергодійності», що характеризується здатністю проявляти вольові зусилля з метою генерування отриманого досвіду самостійної діяльності та заражати ним інших.

Ключові слова: особистісна змобілізованість, стійкий, оптимальний та помірний стан, «енергодійність» майбутнього вчителя.

В статье определено понятие личностной мобилизованности будущего учителя и раскрыта сущность её устойчивого, оп-

тимального и умеренного состояния с помощью степени проявления «энергодейственности», которая характеризуется способностью проявлять волевые усилия генерировать полученный опыт самостоятельной деятельности и заражать им других.

Ключевые слова: личностная мобилизованность, устойчивое, оптимальное и умеренное состояние, «энергодейственность» будущего учителя.

In this article the concept of future teacher's personality mobilization is defined and the matter of its stable, optimal and moderate status with the assistance of the degree of display of «energy effectiveness» which is characterized by the ability to show the efforts to generate the acquired experience of independent activity and infect the others is exposed.

Keywords: personality mobilization, stable, optimal and moderate status, «energy effectiveness» of future teacher.

Актуальність дослідження визначається особливістю поведінки майбутніх учителів, що спрямована на успішне досягнення професійних цілей. Зазначена поведінка залежить не тільки від особистісних та індивідуальних особливостей студентів, а й від створення специфічного освітнього середовища у вищому навчальному закладі. Для досягнення найкращих успіхів у підготовці кваліфікованих спеціалістів та для максимальної реалізації їх можливостей має значення координація навчального процесу, що забезпечує умови для формування мотиваційної сфери студентів, у взаємозв'язку з їх мобілізаційною готовністю до професійно-педагогічного саморозвитку, або особистісною змобілізованістю.

Особистісна змобілізованість трактується як стан майбутнього вчителя, що віддзеркалює самоналаштування на повну мобілізацію своїх можливостей та зусиль, які забезпечують успішну навчальну діяльність.

Характерною рисою особистісного розвитку в студентські роки є збільшення кількості усвідомлених мотивів, особливо пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю, що характеризуються розумінням суспільної значущості педагогічної освіти, наявністю стійких пізнавальних інтересів, почуттям обов'язку й відповідальності у навчанні, потребою у досягненні успіхів у майбутній професійній діяльності.

Дослідження мотиваційної сфери майбутніх учителів показує на тісний взаємозв'язок з проявом їх особистісної змобілізованості, тобто стійкий рівень мотивації забезпечується за рахунок мобілізаційної готовності на досягнення позитивного результату, на досягнення успіху в майбутній діяльності. Означений стан характеризується готовністю проявити максимум зусиль контролювати свої дії, мобілізувати свої можливості, причому ті з них, що забезпечують досягнення успіху як у навчанні так і в майбутній професійній діяльності, а саме: цілеспрямованість, сміливість, позитивне відношення до процесу навчання, прагнення отримувати успішні результати в професійній діяльності. Оптимальний рівень мотивації вчителя щодо майбутньої професійної діяльності свідчить про пригнічений стан мобілізаційної готовності свідомо

проявляти вольові зусилля, такі як: зібраність, рішучість, зосередженість, самостійність. Слабка мотивація професійної діяльності характеризується малоуведомленим вмінням мобілізувати вольові зусилля, тобто доводити почате до кінця, характеризується низькою працездатністю, організованістю, активністю, та відповідальністю.

Відтак, стан особистісної змобілізованості або мобілізаційної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку виступає мірилом рівня підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності. Означений стан дозволяє особистості вчителя зберігати бажання бути успішним у майбутній професійній діяльності, зберігати енергетичний заряд або «енергодійність». На підставі проведеного аналізу психолого-педагогічних досліджень щодо змісту мобілізаційної готовності, «енергодійність» майбутнього вчителя визначається здатністю генерувати отриманий досвід самостійної діяльності та заражати ним інших

Таким чином, показник стану особистісної змобілізованості визначається за допомогою ступеня прояву «енергодійності», що характеризується здатністю проявляти вольові зусилля з метою генерування отриманого досвіду діяльності та заражати ним інших

Наприклад, розглянемо «енергодійність» майбутнього соціального педагога, яка має проявлятися у виборі ефективних способів та прийомів діяльності, що ґрунтуються на активній взаємодії та партнерській співпраці з суб'єктами у сфері інформаційно-комунікаційної діяльності. Вона виступає як показник рівня інформаційної культури та є одним з головних елементів, що впливає на професійну компетентність соціального педагога. Енергодійність має реалізовуватися через:

- уміння адекватно визначати необхідність у певній інформації, розуміти, що за певною темою необхідна додаткова інформація; аналізувати джерела інформації для більш глибокого ознайомлення з проблемою теми;

- ефективного здійснення пошуку необхідної інформації, а саме: вміння відшукувати необхідну інформацію як за допомогою послуг мережі Інтернет, так й інших засобів комунікації, використовувати розмаїття систем для пошуку інформації різних форматів; використовувати спеціалізовані мережі або послуги (міжбібліотечні абоненти/документи, професійні асоціації, науково-дослідні організації, експерти, практики тощо);

- використання досліджень, листів, інтерв'ю тощо для отримання інформації з першоджерел; визначати та підбирати необхідні методи дослідження та пошуку інформації; аналізувати та визначати переваги застосування різних методів дослідження; вибирати ефективні підходи щодо забезпечення доступу до необхідної інформації;

- аналізування, синтезування інформації та створення при цьому нової інформації, а саме: критично оцінювати інформацію та її джерела, вибирати корисну інформацію відповідно до проблеми дослідження чи певної теми; виділяти основні ідеї певної інформації; на аналізі існуючої інформації створювати свою нову логічну, чітку, науково цінну інформацію;

- уміння адекватно оцінювати інформацію, тобто визначати рівень необхідності певної інформації; адекватно використовувати обрані критерії для перевірки інформації за такими оцінками як правдива/неправдива, логіч-

на/суперечна, необхідна/зайва, нова/застаріла тощо; робити логічно обґрунтовані висновки відповідно певної інформації;

- комунікативні вміння щодо обміну інформацією з іншими, а саме: знає і слідує етикету комунікації з іншими дослідниками даної теми, влучно і доречно використовує метод інтерв'ю та анкетування; розуміє закони, постанови інституційної політики та етики, що стосуються доступу та використання інформаційних ресурсів, а також дотримується їх, тобто бере участь в електронних дискусіях, дотримуючись етикету спілкування в мережі; використовує затверджені паролі та інші форми ID для доступу до інформаційних ресурсів;

- комп'ютерну грамотність як здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології для зберігання, пошуку, зміни формату інформаційних документів відповідно до вимог аудиторії та до розвитку технічних засобів.

Розглянемо фактори, що впливають на формування особистісної змобілізованості у інформаційно-комунікаційній діяльності. Серед найвпливовіших це такі як: вироблення суб'єктивного ставлення до свого життя в інформаційному суспільстві; визначення власної позиції стосовно роботи з інформацією у професійній діяльності; самовизначення смислів діяльності та поведінки у соціально-педагогічній сфері; усвідомлення сутності професійних ролей та рефлексія соціально-педагогічного досвіду.

Отже, формування особистісної змобілізованості майбутніх соціальних педагогів повинно забезпечувати розвиток їхньої творчості, потреби до постійного самовдосконалення, направленості на оволодіння технологіями власного саморозвитку [1].

Розглянемо три стани особистісної змобілізованості майбутнього вчителя, характерною ознакою яких є прояв «енергодійності», тобто здатності забезпечувати професійно-педагогічний саморозвиток, проявляти вольові зусилля з метою генерування досвіду самостійної діяльності та заражати ним інших.

Помірний (слабкий) стан особистісної змобілізованості характеризується малоусвідомленим вмінням мобілізувати вольові зусилля, тобто доводити почате до кінця, характеризується низькою працездатністю, організованістю, активністю, та відповідальністю. Кількісна характеристика означеного стану еквівалентна коефіцієнту повноти самостійно виконаних завдань менше 50%.

Оптимальний стан особистісної змобілізованості свідчить про пригнічений стан мобілізаційної готовності свідомо проявляти вольові зусилля, такі як: зібраність, рішучість, зосередженість, самостійність. Кількісна характеристика оптимального стану еквівалентна коефіцієнту повноти самостійно виконаних завдань більше 50%, але менше 80%.

Стійкий стан визначається здатністю проявляти максимум зусиль контролювати свої дії, мобілізувати свої можливості, що забезпечують досягнення успіху в майбутній професійній діяльності, а саме: цілеспрямованість, сміливість, позитивне відношення до процесу навчання, прагнення отримувати успішні результати в професійній діяльності. Кількісна характеристика стійкого стану еквівалентна коефіцієнту повноти самостійно виконаних завдань більше 80%.

Будь-який стан особистісної змобілізованості реалізується через: можливість вибору індивідуальної траєкторії навчання та розробки індивідуальних стратегій самоосвіти; структурування видів і форм самостійної роботи відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів та можливість вибору змісту, виду і форм самостійної роботи з урахуванням суб'єктного досвіду.

Грунтуючись на результатах аналізу сутності та показників самостійної роботи, визначаємо, що поняття «самостійна робота» ототожнюється з пізнавальною самостійністю, а сама вона розглядається як, наприклад: форма організації навчання та засіб засвоєння навчального матеріалу, спосіб організації та управління пізнавальною діяльністю, наявність конкретного завдання та виділення часу на його розв'язання, виконання завдання без прямої участі викладача, самостійність та активність тих, хто навчається. Відтак, можна констатувати, що для виконання самостійної роботи повинна мати місце мобілізаційна готовність майбутнього фахівця, або суб'єктна змобілізованість, що створює надійну основу для її виконання [2].

Стійкий стан особистісної змобілізованості щодо виконання самостійної роботи ґрунтується на прагненні постійного оволодіння знаннями і способами діяльності за рахунок самостійності, активності, творчості, рефлексії тощо з метою опанування засобами управління собою та власною самоосвітою.

Розглянемо деякі види самостійної роботи студентів, що характеризують стійкий стан їх особистісної змобілізованості, наприклад: перенесення відомого способу рішення проблеми чи задачі в незнайому ситуацію; написання рефератів; написання переказів; виконання курсових робіт за дисциплінами навчальних циклів; самостійні спостереження; виконання самостійних робіт з елементами наукового дослідження (індивідуальні науково-дослідні завдання, групові науково-дослідні завдання, розробка проєктів); написання статей, есе, творів тощо; підготовка доповідей; підготовка наукових повідомлень; переклад спеціальної літератури; підготовка та написання дипломного проєкту; підбір матеріалу та виконання науково-дослідного завдання за теоретичним матеріалом модуля; читання, складання тез та реферування наукової літератури; підготовка наукових доповідей, повідомлень, виступів, статей; виконання науково-дослідного підсумкового завдання з дисципліни; проведення наукового дослідження з встановлення міждисциплінарних зв'язків гуманітарних дисциплін; підбір необхідного матеріалу та проведення наукового дослідження практичного застосування теоретичного матеріалу теми модуля; підбір необхідного матеріалу та проведення підсумкового дослідження практичного застосування теоретичного матеріалу дисципліни.

Оптимальний стан особистісної змобілізованості щодо виконання самостійної роботи визначається як просування від нижчих до вищих щаблів розумової діяльності, тобто від виконання менш складних навчально-пізнавальних задач до більш складних для поглиблення та розширення досвіду навчально-професійної й науково-дослідної діяльності. Зазначена змобілізованість реалізується через: результативність виконання завдань, які формують професійні знання, вміння й навички, що відповідають майбутній спеціальності студента; наявність конструктивної визначеності завдань, що відображають їх структуру, що забезпечується метою, переліком вихідних даних, умовами та очікуваним результатом; самостійність розумових дій.

Запропонуємо деякі види завдань для самостійної роботи, що характеризують оптимальний стан особистісної змобілізованості, наприклад: робота над конспектом лекцій; складання плану лекцій; складання опорного конспекту лекцій; складання термінологічного словника за темою лекції; підбір необхідного матеріалу для розкриття теоретичних питань модуля, виокремлених для самостійного опрацювання; підбір необхідного матеріалу для виконання практичного завдання; робота з підручниками; робота з навчальними посібниками; підбір та обробка додаткового матеріалу до теми лекції; підбір та обробка необхідного матеріалу для повного та поглибленого розкриття розділів модуля; підбір та обробка необхідного матеріалу для авторського виконання практичного завдання; робота над першоджерелами та монографіями; конспектування, складання тез та реферування першоджерел; складання бібліографічних карток за монографіями; робота з пресою; складання карток за матеріалами статті; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань; виконання проектних завдань; виготовлення ілюстративного матеріалу з обраної теми; виконання курсових робіт; виконання дипломних робіт; виконання магістерських робіт; виконання індивідуального науково-дослідницького завдання.

Помірний стан особистісної змобілізованості щодо виконання самостійної роботи майбутнім педагогом характеризується рухом від одного навчально-пізнавального акту до іншого, наприклад, від знайомства з інформацією до її сприйняття, від сприйняття до обробки та усвідомлення, тобто від незнання до знання, від уміння та досвіду до застосування в практичній професійній діяльності. Організаційна змобілізованість реалізується через: виявлення та стимулювання позитивних мотивів діяльності студентів; усвідомлення правильності, корисності виконаних завдань та адекватності виставлених оцінок; можливість вільного вибору складності завдання та засобу, форми й місця його виконання; використання методичних рекомендацій та творчої діяльності, що відповідає певному освітньо-професійному рівню; можливість постійного професійного зростання в умовах ВНЗ та здійснення зворотного зв'язку з викладачами.

Розглянемо деякі види самостійних робіт, що сприятимуть реалізації помірному стану особистісної змобілізованості майбутнього педагога, наприклад: відповідь на поставлені викладачем питання до теоретичної частини модуля; відповідь на поставлені викладачем запитання з практичного застосування теоретичного матеріалу модуля; виконання аудиторного практичного завдання за відомою схемою; виконання поза аудиторного практичного завдання за відомою схемою; запам'ятовування навчального матеріалу, здобуття нової інформації, осмислення понять; узагальнення вивченого матеріалу у вигляді схем, графіків, таблиць, діаграм; складання узагальнюючих таблиць; складання опорних конспектів; аналіз фрагментів діафільму чи рисунку; порівняння та критичний огляд різних підручників; складання кросвордів; розв'язання індивідуальних завдань; проходження педагогічних практик; проходження фольклорних практик.

Отже, урахування в процесі підготовки майбутніх учителів стану особистісної змобілізованості, дозволяє комплексно вирішувати актуальні проблеми їх професійно-педагогічного саморозвитку завдяки прояву «енергодій-

ності», тобто здатності проявляти вольові зусилля з метою генерування досвіду самостійної діяльності та заражати ним інших.

Література

1. Богданова І.М. Особистісна змобілізованість майбутнього соціального педагога як предмет дослідження //Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. - №6. - Частина I. - С. 15-17 (у співавторстві).

2. Богданова І.М. Змобілізованість майбутніх педагогів як багатofункціональний ресурс самостійної роботи // Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. - Одеса: ПНПУ ім. К.Д.Ушинського, - 2010. - С. 209-215.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КАРНОГО РОЗШУКУ

Прудка Л.М.

Автором, на підставі аналізу спеціальної літератури вітчизняних авторів і зарубіжних джерел, систематизовано структуру чинників негативного впливу на особистість, які необхідно враховувати в процесі цілеспрямованого формування професійної стійкості.

Ключові слова: адаптивні здібності, комунікативні здібності, моральна нормативність, мотивація успіху, нервово-психічна стійкість, професійна стійкість, рівень суб'єктивного контролю, рівень вольового самоконтролю.

Автором, на основаних аналіза спеціальної літератури отечественных авторов и зарубежных источников, систематизирована структура факторов негативного влияния на личность, которые необходимо учитывать в процессе целенаправленного формирования профессиональной устойчивости.

Ключевые слова: адаптивные способности, коммуникативные способности, моральная нормативность, мотивация успеха, нервно-психическая устойчивость, профессиональная устойчивость, уровень субъективного контроля, уровень волевого самоконтроля.

By an author, on the basis of analysis of the special literature of domestic authors and foreign sources, sistemed structure of factors of negative influence on personality, which must be taken into account in the process of the purposeful forming of professional stability.

Keywords: adaptive capabilities, communicative capabilities, moral normaliveness, motivation of success, stability, professional stability, level of subjective control, level of volitional self-control.

Постановка проблеми. Діяльність ОВС висуває високі вимоги як до особистих (психофізіологічних і психологічних) якостей, так і до професійної